

Voormalig Esso-smeerstation te Aardenburg

Toekomstscenario's

Datum: 22 december 2025

Toekomstscenario's

Aanleiding

Het smeestation is sinds 2019 aangewezen als gemeentelijk monument. Aanleiding voor het huidige onderzoek is het verzoek om het gebouw uit het monumentenregister te schrappen, zodat op de betreffende locatie woningen gerealiseerd kunnen worden. De gemeentelijke adviescommissie stelt dat het smeestation aanzienlijke cultuurhistorische waarde heeft, vooral vanwege de historische betekenis van de plek, en adviseert daarom behoud of - als dat niet haalbaar blijkt - herbouw op de huidige locatie, of eventueel op een andere goed passende plek binnen de gemeente. Hylkema Erfgoed is verzocht een onafhankelijke second opinion op te stellen, bestaande uit een bouwhistorische waardestelling en een verkenning van drie scenario's: behoud op de huidige locatie, behoud door verplaatsing en sloop.

Toekomstscenario's

Op basis van de bouwhistorische verkenning worden drie scenario's beoordeeld: behoud op de huidige locatie, behoud door verplaatsing en sloop. Geadviseerd wordt het gebouw op de huidige locatie te behouden, zodat de historische context intact blijft en het smeestation opnieuw een betekenisvolle rol kan vervullen. Daarbij is duidelijk dat, gezien de huidige staat van het gebouw, maatregelen noodzakelijk zijn om het behoud te waarborgen. Eveneens is het essentieel een passende functie te vinden die toekomstbestendig gebruik mogelijk maakt. Behoud op de huidige locatie betekent in eerste instantie handhaving op de huidige plek. Indien dit technisch of functioneel problematisch blijkt, kan verplaatsing binnen het eigen perceel worden overwogen; het gebouw blijft dan behouden en behoudt de koppeling met de historische context. Alleen wanneer dit overtuigend haalbaar is, kan verplaatsing naar een andere locatie binnen Aardenburg worden overwogen. Sloop wordt niet als optie beschouwd vanwege de hoge erfgoedwaarde van het smeestation.

Kadastrale kaart van het perceel aan de Oude Kerkstraat, met hierop geprojecteerd het voorgestelde vlekkenplan door initiatiefnemer en de locatie van het smeestation in rood weergegeven. (www.bagviewer.kadaster.nl)

*‘Slechts vernieuwing kan behouden,
achter raakt wie stil blijft staan’*

Everhardus Johannes Potgieter, 1837.

Behoud op locatie

Behoud en restauratie van het smeestation zijn wenselijk. Het verdient aanbeveling het bouwwerk op de huidige locatie op zorgvuldige wijze te integreren in de nieuwbouwplannen, bijvoorbeeld door het een passende, publiekgerichte functie toe te kennen. Dit kan bijvoorbeeld een ontmoetingsruimte voor bewoners zijn, een meer technische invulling die verwijst naar het historische gebruik als werkplaats, of als een gezamenlijke fietsenberging. Voor een dergelijke integratie is een aanpassing van het huidige vlekkenplan noodzakelijk.

Verplaatsing op locatie

Een alternatief betreft de verplaatsing van het gebouw binnen het perceel, waarbij de relatie tussen het smeestation en de plek behouden blijft. Het verdient aanbeveling het gebouw dan te situeren op een zichtbare positie, in ieder geval niet verder naar achter op het perceel. Combineer verplaatsing met een passende functie die het publieke of maatschappelijke karakter van het gebouw versterkt. Bij verplaatsing dienen de originele materialen behouden te blijven en bij eventuele vervanging dient de restauratieladder te worden toegepast. De technische haalbaarheid van dit scenario zal nader onderzocht moeten worden.

Behoud op locatie kan een stimulerende werking hebben op de ruimtelijke en programmatische ontwikkeling van het perceel en gelijktijdig bijdragen aan het versterken van de identiteit van de locatie binnen Aardenburg.

Het station van Dudok in oorspronkelijke staat.
(Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed)

Het station na restauratie. (IRIS architecten, foto's Roelof Bos)

Voorbeeld behoud op locatie

Het in 1955 gerealiseerde ESSO-tankstation, ontworpen door Willem Dudok, vormt het enige nog bestaande voorbeeld dat zich op zijn oorspronkelijke locatie bevindt. In 2025 is het uitgangspunt voor het gebouw niet langer het conserveren als museaal object, maar het laten functioneren als een volwaardig onderdeel van het dagelijks leven.

Het project toont aan dat behoud op locatie, gecombineerd met restauratie, een heringerichte omgeving en een nieuwe publieke functie, kan leiden tot zorgvuldig en toekomstbestendig hergebruik van modernistisch erfgoed.

Verplaatsing binnen Aardenburg

De technische haalbaarheid van verplaatsing dient nader te worden onderzocht. Mogelijk kan het gebouw als geheel worden opgetild en verplaatst, maar gezien de huidige staat kan heropbouw op een nieuwe locatie een beter alternatief zijn. In het verleden is een tankstation van Dudok meerdere malen verplaatst, zowel over land als over water. Hoewel de technische haalbaarheid wellicht geen belemmering vormt, vergt dit scenario een zorgvuldige afweging van de nieuwe locatie, aangezien de historische relatie met de oorspronkelijke plek verloren gaat.

Een nieuwe situering dient bij voorkeur een directe relatie met de openbare ruimte te hebben en te worden gekoppeld aan een passende functie. Mogelijke invullingen zijn een lokale VVV, een kleinschalig museum, een werkplaats voor een fietsenmaker, of lichte horeca zoals een koffiezaak of kleine bar. Door het gebouw een functie te geven die aansluit op de infrastructuur en de publieke ruimte, kan het opnieuw maatschappelijke en culturele waarde genereren. In samenwerking met de gemeente dient een nieuwe, geschikte locatie zorgvuldig te worden bepaald.

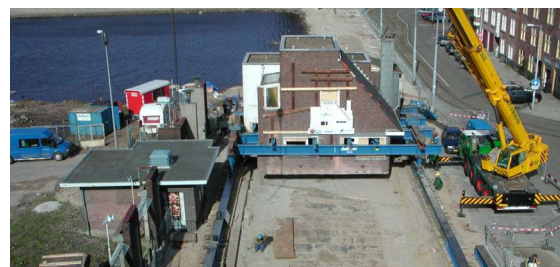
Sloop

Sloop wordt niet overwogen: het gebouw heeft daarvoor een te hoge monumentwaarde. Volledige reconstructie komt pas in beeld wanneer de bouwkundige staat zodanig slecht blijkt dat behoud of verplaatsing technisch niet langer mogelijk is. In dat geval kan hergebruik van nog bruikbare onderdelen worden overwogen. Een reconstructie verdient bij voorkeur plaats te vinden op de oorspronkelijke locatie, waar de historische context het meest betekenisvol is.

Bouwkundige staat

De bouwkundige staat van het smeestation oogt niet goed. Jarenlange leegstand en het gebrek aan onderhoud hebben het gebouw geen goed gedaan. Om de verdere haalbaarheid van de scenario's ik kaart te brengen, wordt geadviseerd een gedegen bouwkundige opname uit te voeren. Op basis daarvan kunnen weloverwogen keuzen gemaakt worden voor de toekomst van het smeestation.

Het Olympiahuisje in oude staat (boven), tijdens verplaatsing (midden) en na verplaatsing (onder). (Stadsherstel)

Voorbeeld verplaatsing

Het Olympiahuisje in Amsterdam werd sinds 2000 bedreigd door sloopplannen, doordat het op zijn oorspronkelijke plek in de weg stond en ruimte moest maken voor nieuwbouwplannen. Door het project 'Til + Schuif' is het gebouw 41 meter verplaatst, waardoor het binnen de historische context behouden is gebleven. In combinatie met restauratie en de toekenning van een nieuwe publieke functie is er nieuwe toekomstwaarde gecreëerd.

Dit door Willem Dudok ontworpen ESSO-station stond oorspronkelijk langs de A2 bij Vinkeveen. In 1995 werd het overgebracht naar het Autotron in Rosmalen en na de sluiting daarvan in 2003 werd het in 2004 opnieuw verplaatst naar het automuseum in Raamsdonksveer. (Erfgoed op weg)